

Μια περιήγηση στη Μεγαλόνησο

**Του Πάνου Νικολόπουλου
Λέκτορα Νομικής Αθηνών**

Με την ευκαιρία της συμμετοχής μας στο πρώτο ελληνοκυπριακό νομικό συνέδριο, που διοργανώθηκε στη Λευκωσία, ήρθαμε σε ζωντανή επαφή με την κυπριακή πραγματικότητα, την ιστορία και τον πολιτισμό του νησιού κι αποκτήσαμε μία μικρή βιωματική εμπειρία του εθνικού ζητήματος.

Το συνέδριο πραγματοποιήθηκε στις 30 και 31 Οκτωβρίου στη Λευκωσία και διοργανώθηκε από τη νεόκοπη Νομική Σχολή του Πανεπιστημίου της Λευκωσίας, το Πανεπιστήμιο Αθηνών και την Ένωση Αστικολόγων. Συζητήθηκαν θέματα οικογενειακού δικαίου, προστασίας του καταναλωτή και προστασίας της προσωπικότητας με εισηγητές πανεπιστημιακούς από τα τρία νομικά τμήματα της Ελλάδας και δικαστές και δικηγόρους από την Κύπρο.

Το κυπριακό δίκαιο ανήκει στην οικογένεια των αγγλοσαξωνικών δικαίων, κύριο χαρακτηριστικό των οποίων είναι ότι δεν έχουν κώδικες, αλλά το δίκαιό τους διαμορφώνεται κυρίως από τη νομολογία των δικαστηρίων. Στον τομέα του οικογενειακού δικαίου όμως υπάρχει αρκετή επιρροή από το ελληνικό δίκαιο και παράλληλα υπάρχει και εμπλοκή της Εκκλησίας.

Πληροφορηθήκαμε όμως ότι οι κύπριοι νομικοί αντιμετωπίζουν σοβαρό γλωσσικό πρόβλημα κατά τη μεταφορά αγγλικών νομικών όρων στα ελληνικά, με αποτέλεσμα να δημιουργείται σύγχυση ως προς το πραγματικό νόημα των νομοθετικών ρυθμίσεων. Οι δυσκολίες αυτές επιτείνονται από το γεγονός ότι στερούνται θεωρητικής υποδομής και αυτόχθονων ερευνητών, αφού οι δικηγόροι και δικαστές τους έχουν σπουδάσει είτε στην Ελλάδα, είτε στην Αγγλία και μόλις πρόσφατα απέκτησαν νομική σχολή, η οποία σταδιακά επανδρώνεται με διδακτικό προσωπικό. Διαπιστώθηκε λοιπόν ότι η διοργάνωση ελληνοκυπριακών συνεδρίων και γενικότερα η συνεργασία ελλαδιτών και κυπρίων νομικών μπορεί να προσφέρει πολλά στην ανάπτυξη του κυπριακού δικαίου.

Λευκωσία

Η περιήγηση στην πόλη της Λευκωσίας παρουσιάζει μερικές ιδιαιτερότητες σε σχέση με άλλες πόλεις. Εντύπωση προκαλούν τα παμπάλαια λεωφορεία με τα αριά δρομολόγια και τα πανάκριβα ταξί. Η πόλη έχει τρεις όψεις, την παλιά πόλη, με στενά σοκάκια και πολλά δείγματα νεοκλασικής αρχιτεκτονικής, όχι πάντα φροντισμένα, την καινούργια πόλη με πολυόροφα κτίρια επιχειρήσεων, τραπεζών, εμπορικά κέντρα και ό,τι διαθέτει μία σύγχρονη μεγαλούπολη και το

κατεχόμενο τμήμα, για το οποίο θα αναφερθούμε παρακάτω. Από το παρατηρητήριο του ενδέκατου ορόφου ενός κτιρίου που βρίσκεται στην οδό Λήδρας, βλέπει κανείς όλη την πόλη και μπορεί να διακρίνει τα χαρακτηριστικά σημεία της. Πρόκληση για τον Έλληνα παρατηρητή αποτελεί μία τεράστια τουρκική σημαία και μία ημισέληνος, που είναι χαραγμένα στον πενταδάκτυλο, στο βάθος του κατεχόμενου τμήματος της πόλης.

Στην οδό Λήδρας βρίσκεται το ένα συνοριακό φυλάκιο με το κατεχόμενο τμήμα της πόλης. Πριν από τα φυλάκια το μνημείο της διχοτόμησης, όπου τα γράμματα από τα διάφορα γνωστά συνθήματα της γαλλικής επανάστασης είναι διασκορπισμένα και δεν σχηματίζουν τις αντίστοιχες λέξεις, αφού οι έννοιες αυτές είναι βάνουσα καταπατημένες. Ανάμεσα στα δύο φυλάκια η νεκρή ζώνη. Θλίψη για την εγκατάλειψη και την σταδιακή κατάρρευση πανέμορφων κτιρίων, που κάποτε έσφυζαν από ζωή. Και τώρα το δίλημμα. Να περάσει κανείς στα κατεχόμενα ή να το αποφύγει. Πολλοί έλληνες το θεωρούν ντροπή, ίσως και προδοσία. Ο αντίλογος είναι ότι εύκολα ισχυριζόμαστε στα λόγια ότι συμπάσχουμε με τους αδελφούς μας τους ελληνοκύπριους, οι οποίοι βιώνουν καθημερινά την πληγή να ατενίζουν πίσω από συρματοπλέγματα τα σπίτια τους και να μη μπορούν να ξαναζήσουν σ' αυτά, αλλά όταν αποφασίσεις να περάσεις τα σύνορα της ντροπής, βιώνεις για λίγες στιγμές την πληγή της κατοχής και το όνειδος του ελέγχου των διαβατηρίων για να τεθεί η σφραγίδα της ΓΔΒΚ στο μικρό έντυπο που συμπληρώνεις, τόσο κατά την είσοδο, όσα και κατά την έξοδο. Αν μάλιστα το έντυπο συμπληρωθεί στα ελληνικά και γραφτεί υπηκοότητα ελληνική, ο τουρκοκύπριος συνοριοφύλακας με οργή θα τη διαγράψει για να αντικαταστήσει τη λέξη με το Γιουνανιστάν! Φυσικά στα ελληνικά φυλάκια περνάει κανείς ελεύθερα. Όσο για το τι συναντά κανείς στο κατεχόμενο τμήμα, στα πρώτα μέτρα λίγα τουριστικά μαγαζιά για επίφαση ευρωπαϊκότητας και παραπίσω μιζέρια και εγκατάλειψη πολλών κτιρίων. Η αίσθηση του ονείδους και της πληγής δεν επιτρέπει πολύωρη παραμονή για να δει κανείς περισσότερα. Το άλλο συνοριακό φυλάκιο βρίσκεται μετά τη νεκρή ζώνη, όπου βρίσκεται το ξενοδοχείο ΛΗΔΡΑ ΠΑΛΛΑΣ, στο οποίο στεγάζονται οι υπηρεσίες του ΟΗΕ. Πάνω από το τουρκικό φυλάκιο μία επιγραφή με τον τίτλο του ψευδοκράτους και από κάτω τη λέξη forever (για πάντα)!

Ιστορία και μνημεία

Η Κύπρος έχει πλούσια ιστορία, πολλές όψεις της οποίας αποτυπώνονται στα ευρήματα των μουσείων της. Στο αρχαιολογικό μουσείο της Λευκωσίας μαζί με τα συνηθισμένα ελληνικά ευρήματα που εκτίθενται ε όλα τα μουσεία της Ελλάδας, θα δει κανείς και

κάποια ιδιαίτερα αγαλματίδια ή κοσμήματα, κάποια από τα οποία μαρτυρούν επιρροές από την Αίγυπτο ή τους Φοίνικες.

Στο βυζαντινό μουσείο, που βρίσκεται στο χώρο της αρχιεπισκοπής, φιλοξενεί πλήθος σημαντικών εικόνων όλων των εποχών και των τεχνοτροπιών. Στο υπόγειο φιλοξενείται μία έκθεση φωτογραφιών όλων των εικόνων που αφαιρέθηκαν από τους εισβολείς από ναούς των κατεχομένων και πουλήθηκαν σε αρχαιοκάπηλους, τώρα όμως βρίσκονται κατασχεμένα στο Μοναχο και εκκρεμεί δικαστική αναζήτηση της επιστροφής τους, η οποία όμως δε φαίνεται εύκολη, γιατί τα δικαστήρια της Βαυαρίας εγείρουν υπερβολικές απαιτήσεις για την απόδειξη της προέλευσής τους. Έκπληκτοι πληροφορηθήκαμε ότι ο πρώτος αρχαιοκάπηλος υπήρξε ο αυστριακός ύπατος αρμοστής του ΟΗΕ για τους πρόσφυγες, που υπηρετούσε εκεί τα πρώτα χρόνια μετά την εισβολή. Το όλο εγχείρημα επιμελείται με ιδιαίτερο ζήλο ο διευθυντής του μουσείου, νέος διδάκτορας βυζαντινής αρχαιολογίας, ο οποίος με συγκίνηση μας έδειξε την εκκλησία του χωριού του, όπου βαφτίστηκε και από την οποία επίσης κλάπηκαν εικόνες.

Δίπλα τέλος από το βυζαντινό μουσείο υπάρχει το μουσείο του απελευθερωτικού αγώνα από τους Άγγλους, με πολλές φωτογραφίες, χειρόγραφες επιστολές, προσωπικά είδη των αγωνιστών, απομιμήσεις των κρησφύγετων, προβολή ταινιών. Ο επισκέπτης φεύγει με μία αίσθηση πικρίας, επειδή όλες αυτές οι συγκλονιστικές θυσίες τόσων νέων ανθρώπων δεν έφεραν τη λευτεριά και την ένωση ή έστω την αυτοδιάθεση, αλλά τελικά οι ισχυροί και τα δικά μας πολιτικά λάθη έδωσαν τη δυνατότητα στους Τούρκους να κατέχουν σήμερα σημαντικό μέρος του νησιού.

Σημαντικά μνημεία βρίσκονται διάσπαρτα σε όλο το νησί. Στο λίγο χρόνο που διαθέταμε μπορέσαμε να επισκεφθούμε ένα μέρος του όρους Τρόδος και την περίφημη εκκλησία του αγίου Νικολάου της στέγης, της οποίας το χαρακτηριστικό είναι η διπλή στέγη, όπου η μία καλύπτει την άλλη. Σύντομη επίσκεψη και στη Λάρνακα για προσκύνημα στον πολιούχο Άγιο Λάζαρο με την κρύπτη, όπου κατά την παράδοση μεταφέρθηκε το σκήνωμά του. Πολλά απ' όσα δεν είδαμε τα πληροφορηθήκαμε από την πλουσιοπάροχη ξενάγηση του γνωστού ομότιμου καθηγητή βυζαντινής αρχαιολογίας κ. Δημήτρη Τριανταφυλλόπουλου, που με πολύ προθυμία μας συνόδευσε.

Συνομιλίες για το Κυπριακό

Η επίσκεψή μας αυτή βέβαια συνέπεσε και με τις συνεχιζόμενες συνομιλίες Χριστόφια-Ταλάτ για την επίλυση του Κυπριακού. Κάποια δημοσκόπηση στο ΡΙΚ έδειχνε 63% να στηρίζει τις συνομιλίες και 73% να μην επιθυμεί την αποχώρηση απ' αυτές. Ορισμένοι Κύπριοι με τους οποίους συζητήσαμε φάνινονταν

προβληματισμένοι και ανήσυχοι ότι τελικά θα τους επιβληθεί ένας επώδυνος συμβιβασμός. Εντύπωση μας έκανε η επισήμανση μίας συναδέλφου ότι τα παιδιά τους δεν δείχνουν να βιώνουν την πληγή, αλλά ζουν σα να μη συμβαίνει τίποτε. Θέλουν τελικά οι ελληνοκύπριοι κάποια λύση και είναι έτοιμοι να συμβιώσουν με τους τουρκοκύπριους;

Υπάρχει μία διάσταση του ομοσπονδιακού κράτους που επιχειρείται να συσταθεί, η οποία δεν φαίνεται να καταλαμβάνει προς το παρόν κεντρική σημασία στις συνομιλίες. Εκείνο το στοιχείο που ενώνει τους ανθρώπους και τους διευκολύνει να συνεργασθούν είναι το κοινό συμφέρον. Και το πρωταρχικό κοινό συμφέρον είναι το οικονομικό. Είναι αδύνατο δύο εθνότητες να συμβιώσουν αρμονικά, αν το σύνολο της οικονομικής πολιτικής δεν ανήκει στην αρμοδιότητα του ομοσπονδιακού κράτους. Μόνο αν από κοινού ανταγωνίζονται όλους τους άλλους (και Ελλάδα και Τουρκία) για να προσελκύσουν επενδύσεις και τουρισμό να προωθήσουν τα προϊόντα και τις υπηρεσίες τους αποκτούν μία κοινή βάση συνεννόησης. Για να επιτευχθεί κάτι τέτοιο απαιτείται ενιαίο θεσμικό πλαίσιο για τη φορολογία, τις εργασιακές σχέσεις, την ενέργεια και όλους τους τομείς της παραγωγής, γεωργία, αλιεία, εμπόριο, βιομηχανία, τουρισμό, χρηματοπιστωτικό σύστημα κ.λπ. και φυσικά ενιαίο δικαιοδοτικό σύστημα. Μέσα σε ένα τέτοιο πλαίσιο οι διαφορές που θα αναφύονται παύουν να είναι εθνοτικές και γίνονται ταξικές και κοινωνικές, με αποτέλεσμα και όλα τα ζητήματα για τις πλειοψηφίες στα νομοθετικά και εκτελεστικά όργανα να αποκτούν άλλες διαστάσεις. Με δεδομένο ήδη το ευρωπαϊκό οικονομικό και θεσμικό πλαίσιο και το υψηλό επίπεδο ανάπτυξης της κυπριακής οικονομίας, οι τουρκοκύπριοι μπορούν να αντιληφθούν πόσο ωφελημένοι θα είναι από μία ενιαία οικονομική πολιτική, την οποία απέκλειε το σχέδιο Ανάν. Αν στην κοινή οικονομική πολιτική προστεθεί και ενιαία αθλητική διεθνής εκπροσώπηση, μια που η φανέλα ενώνει και φανατίζει, μπορεί να δημιουργηθεί ένα κλίμα που θα συμβάλλει στον παραμερισμό της εκατέρωθεν καχυποψίας, των ανησυχιών και των εθνικιστικών εξάρσεων, ώστε να διαμορφωθεί ένα πλαίσιο συμβίωσης των δύο εθνότητων σε μία ενωμένη Κύπρο.